

*Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky*

***SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 2000***

*Slovenská agentúra
životného prostredia*

Ochranou prírody a krajiny podľa tohto zákona sa rozumie predchádzanie a obmedzovanie zásahov, ktoré ohrozujú, poškodzujú alebo ničia podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, vzhľad krajiny, znižujú jej ekologickú stabilitu, ako aj odstraňovanie následkov týchto zásahov. Ochranou prírody sa rozumie aj starostlivosť o ekosystémy.

§ 2 ods. 2 zákona NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

OCHRANA PRÍRODY A TVORBA KRAJINY

• PRÍRODNÉ DEDIČSTVO

V zmysle zákona NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa systém komplexnej ochrany prírody a krajiny realizoval v nasledovných kategóriách:

1. stupeň ochrany - územie SR nezaradené do vyššieho stupňa ochrany
2. stupeň ochrany - chránená krajinná oblasť (CHKO)
3. stupeň ochrany - národný park (NP)
4. stupeň ochrany - chránený areál (CHA)
5. stupeň ochrany - prírodná rezervácia (PR)
 - prírodná pamiatka (PP)
 - národná prírodná rezervácia (NPR)
 - národná prírodná pamiatka (NPP).

V roku 2000 bolo spracovaných 22 návrhov chránených území. Vyhlásených bolo 8 CHA, 8 PR a 2 PP. Aktualizované boli 2 PR a 1 CHA. Zrušených bolo 6 CHA a 2 PR.

Celkovo sa na území CHKO nachádzalo v 4. a 5. stupni ochrany 303 chránených území o výmere 22 999,7015 ha. Na území NP a ich ochranných pásiem to bolo 191 chránených území o výmere 64 089,1504 ha. Na území v 1. stupni ochrany (voľná krajina) sa nachádzalo 559 chránených území o výmere 24 660,1113 ha.

Tabuľka č. 65: Prehľad chránených území v Slovenskej republike (stav k 31.12.2000)

Kategória	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)
Chránené krajinné oblasti	16	623 971	-
Národné parky	7	243 219	238 124
Chránené areály	181	6 872,1472	2 263,2476
Prírodné rezervácie	369	11 437,8439	243,4022
Národné prírodné rezervácie	231	85 745,0543	3 383,1689
Prírodné pamiatky	227	1 514,5018	207,6567
Národné prírodné pamiatky	45	55,3181	26,6225

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka č. 66: Prehľad chránených území v Slovenskej republike podľa stupňov ochrany (stav k 31.12.2000)

Stupeň ochrany	Katégoria	Výmera v ha	% z územia SR
1. stupeň	„voľná krajina“	3 773 426	77,0
2. stupeň	CHKO* + OP NP*	836 871	17,1
3. stupeň	NP* + OP CHA	183 617	3,7
4. stupeň	CHA + OP PR, NPR, PP, NPP	10 733	0,2
5. stupeň	PR + NPR + PP + NPP	98 752	2,0

Zdroj: ŠOP SR

Stav chránených území zaradených do 4. a 5. stupňa ochrany a chránených stromov je hodnotený v 3 kategóriách ohrozenosti. Za **optimálne** sa považujú tie chránené územia, kde predmet ochrany nie je ohrozený ľudskými aktivitami a vyvíja sa v súlade so zámermi ochrany. Za **ohrozené** sa považujú tie územia, ktoré sú nepriaznivo ovplyvňované ľudskou činnosťou do takej miery, že bez regulačných zásahov dochádza k ohrozeniu predmetu ochrany. Za **degradované** sa považujú tie územia, kde došlo ku zásadným zmenám prírodných spoločenstiev, resp. deštrukcii ekosystému a zániku predmetu ochrany.

Z celkového počtu 1 053 chránených území v 4. a 5. stupni ochrany bolo v hodnotenom období degradovaných 37 s výmerou 332,17 ha (táto výmera predstavuje 0,3 % z celkovej plochy maloplošných chránených území), ohrozených 360 (24,8 % plochy) a v optimálnom stave bolo 556 území (78,5 % plochy). Sieť chránených stromov tvorilo celkove 501 objektov, z toho 338 jednotlivu rastúcich stromov a 163 skupín stromov. Z jednotlivu rastúcich stromov bolo 238 v optimálnom stave (70,4%), 96 bolo ohrozených (28,4%) a 4 degradovaných (1,18%). Zo skupín stromov bolo 110 v optimálnom stave (67,5%), 50 bolo ohrozených (30,7%) a 3 degradované (1,84%).

Tabuľka č. 67: Stav siete CHÚ v 4. a 5. stupni ochrany

	Stav k 31.12.2000		Optimálne		Ohrozené		Degradované		
	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)*	počet	výmera* (ha)	počet	výmera* (ha)	
CHA	181	6 872,1472	41	5 086,17	112	3 835,28	28	213,95	
PR	369	11 437,8439	201	7 414,97	162	4 168,91	6	97,92	
NPR	231	85 745,0543	143	69 200,50	88	17 708,91	-	-	
PP	227	1 514,5018	132	1 197,27	92	504,59	3	20,30	
NPP	45	55,3181	39	67,71	6	14,23	-	-	
Súkr. CHÚ	-	-	-	-	-	-	-	-	
Chrán. stromy	jedn. skup.	338	-	238	-	96	-	4	-
		163	-	110	-	50	-	3	-

* vrátane ochranných pásiem

Zdroj: ŠOP SR

Ochranu nerastov a skamenelín upravuje § 24 od.1 a 27 zákon NR SR č. 287/1994 Z.z. a vyhláška MŽP SR č. 213/2000 Z.z. o chránených nerastoch a chránených skamenelinách a ich spoločenskom ohodnocovaní, ktorá nadobudla účinnosť 1. augusta 2000 a ktorou bol ustanovený zoznam chránených nerastov a chránených skamenelín.

Do zoznamu chránených nerastov bolo zahrnutých

- 12 typových nerastov prvýkrát pre vedu opísaných z územia Slovenska
- 61 významných nerastov
- meteority nájdené na území Slovenskej republiky.

Do zoznamu chránených skamenelín bolo zahrnutých:

- 655 typových skamenelín, ktoré sú neopakovateľným materiálom vyhynutých rastlín a živočíchov a podľa ktorých bol príslušný taxón prvýkrát opísaný
- vybrané skupiny skamenelín vyskytujúcich sa vzácne alebo dokumentujúcich vývoj organizmov v geologickej histórii Slovenska s určeným stupňom zachovania.

V Štátnej ochrane prírody SR je zatiaľ zavedená evidencia nerastov a skamenelín vedená v rámci evidencie lokalít s výskytom chránených alebo významných nerastov a skamenelín pri plnení úlohy „Diferenciácia chránených území s výskytom významných abiotických javov“.

Odborné organizácie ochrany prírody zabezpečili v roku 2000 realizáciu 36 inventarizačných výskumov a spracovali návrhy 13 programov záchrany. V oblasti praktickej starostlivosti o osobitne chránené časti prírody a krajiny vykonali odborné organizácie ochrany prírody asanačné, regulačné a revitalizačné zásahy s celkovým nákladom vyše 3,7 mil. Sk.

Tabuľka č. 68: Inventarizačné výskumy a osobitné režimy ochrany (programy záchrany)

Kategória	Inventarizačné výskumy		Osobitné režimy ochrany			
	Spracované celkom	z toho v roku 2000	Spracované celkom	z toho schválených	Spracované v roku 2000	z toho schválených
NPR	204	5	58	30	4	-
PR	186	14	76	42	7	4
CHA	20	2	9	6	1	1
NPP	4	-	3	2	-	-
PP	51	15	25	19	1	1
Spolu	465	36	171	99	13	6

Tabuľka č. 69: Regulačné, revitalizačné zásahy v CHÚ, uzatváranie jaskýň a konzervačné ošetrovanie stromov realizované v roku 2000 (tis. Sk)

Kategória	Druh zásahu	Finančné náklady			
		vlastné	zo ŠFŽP	iné zdroje	spolu
NP	výrub drevín, kosenie, oplatenie	82	615	40	737
CHKO	výrub drevín, kosenie, oplatenie	218	117	189	524
Voľná krajina	kosenie, odstraňovanie náletu, oplatenie, ošetrovanie stromov	60	1 917	526	2 503
Spolu		360	2 649	755	3 764

Zdroj: ŠOP SR

V roku 2000 bol spracovaný návrh **aktualizovaného GNÚSES**, v rámci ktorého boli aktualizované biocentrá, zhodnotené zastúpenie osobitnej ochrany v biocentrách, zastúpenie biocentier v susedných oblastiach, ako aj zastúpenie biocentier v typoch reprezentatívnych geoeosystémov SR, v geomorfologických oblastiach a celkoch a v územiach potenciálnej vegetácie.

V roku 2000 spracovala ŠOP SR na základe požiadavky medzinárodnej organizácie na ochranu mokradí Wetlands International prehľad mokradí v chránených územiach v 4. a 5. stupni ochrany. Toto zhodnotenie bude použité Wetlands International pri celoeurópskej inventarizácii mokradí a tiež ako podklad:

- pri spracovaní programu budovania siete chránených mokradových území (úloha 1.1 Programu starostlivosti o mokrade Slovenska a jeho akčného plánu na roky 2000-2002)
- pri spracovaní koncepcie ochrany prírody - analýzy a perspektívy budovania siete chránených území Slovenska
- pri plnení záväzkov Ramsarskej konvencie a jej Strategického plánu na roky 1997-2002.

Na základe stavu siete území v 4. a 5. stupni ochrany na Slovensku k 31.12.1999 bolo zhodnotených cca 34 % území v 4. a 5. stupni ochrany. Územná ochrana mokradí pokrýva 8 % z celkovej výmery týchto území.

Tabuľka č. 70: Celkové výmery mokradí v chránených územiach v 4. a 5. stupni ochrany (ha), u vodných tokov dĺžka (km) a stav ich ohrozenosti

Kategória	Sumárne údaje za kategóriu			Stupeň zachovalosti/ohrozenosti identifikovaných mokradí						
	počet	ha	km	A	A-B	B	B-C	C	C-D	D
CHA	38	1 647,48	24,96	9	5	14	4	6		
OP NPR	1	0,03	0	0				1		
NPP	7	29,74	0,20	3	2	1		1		
NPR	101	4 720,89	443,54	27	29	29	6	7	1	2
PP	78	174,82	69,60	22	2	30		22		2
PR	134	1 422,68	34,13	35	9	46	12	31		1
Spolu	359	7 995,64	572,43	96	47	120	22	68	1	5

A - mokrade vo výbornom stave

B-C - mokrade dobre alebo priemerne zachované

C-D - mokrade čiastočne degradované až degradované

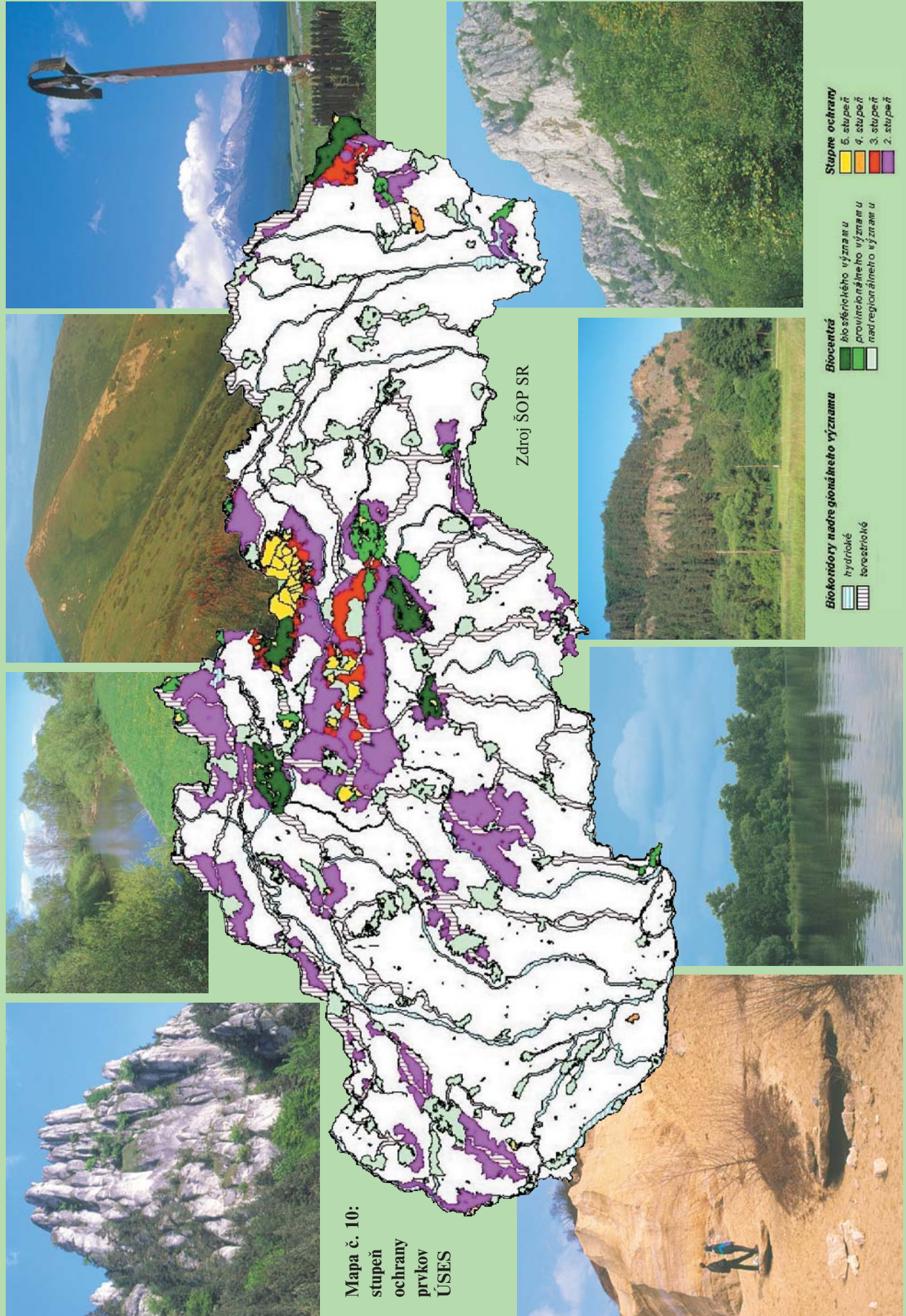
A-B - mokrade výborne alebo dobre zachované

C - mokrade priemerne zachované alebo čiastočne degradované

D - mokrade degradované až zanikajúce

B - mokrade dobre zachované

Zdroj: MŽP SR

Starostlivosť štátu o kultúrne pamiatky (ďalej len „štátna pamiatková starostlivosť“) zahrňuje činnosti, opatrenia a rozhodnutia, ktorými orgány a organizácie štátnej pamiatkovej starostlivosti v súlade so spoločenskými potrebami zabezpečujú zachovanie, ochranu a vhodné spoločenské uplatnenie kultúrnych pamiatok.

§ 1 ods. 2 zákona SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti

• KULTÚRNE DEDIČSTVO V KRAJINE A JEHO OCHRANA

Základ **historických sídelných štruktúr** v krajine predstavujú **nehnutelné kultúrne pamiatky**. V roku 2000 oproti roku 1999 došlo k miernemu nárastu celkového počtu nehnuteľných kultúrnych pamiatok, pričom v porovnaní s rokom 1990 je tento počet približne na rovnakej úrovni.

Tabuľka č. 71: Vývoj štruktúry pamiatkového fondu podľa druhov *

Druhové členenie nehnuteľných kultúrnych pamiatok	Rok										
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Pamiatky architektúry	7 004	6 778	6 888	6 999	7 098	7 028	7 247	7 353	7 366	7 426	7 515
Pamiatky archeológie	317	318	328	344	362	362	364	366	337	337	340
Pamiatky histórie	2 530	1 453	1 478	1 478	1 419	1 416	1 417	1 419	1 414	1 402	1 397
Pamiatky historickej zelene	312	317	317	320	331	332	334	335	333	332	333
Pamiatky ľudovej architektúry	1 301	1 453	1 499	1 508	1 516	1 526	1 537	1 721	1 779	1 775	1 821
Pamiatky technické	389	413	418	423	434	435	437	446	459	450	451
Pamiatky výtvarné	590	608	642	660	739	739	742	752	767	782	818
Spolu	12 443	11 340	11 570	11 732	11 899	12 018	12 078	12 392	12 455	12 504	12 675

Zdroj: PÚ

* Uvádza sa počet objektov, z ktorých pozostávajú nehnuteľné kultúrne pamiatky, kultúrna pamiatka pozostáva z jedného, alebo z viacerých pamiatkových objektov.

Tabuľka č. 72: Vývoj právnej ochrany pamiatkového fondu

Kultúrne pamiatky	Rok										
	1990	1991*	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Vyhlásené	83	30	107	87	64	108	123	328	105	27	76
Zrušené	27	1 121	50	17	22	13	12	14	52	17	21

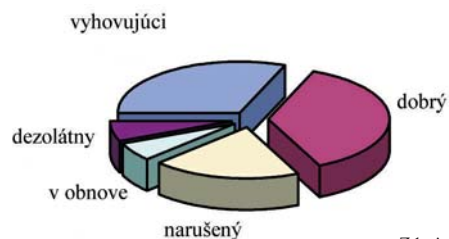
Zdroj: PÚ

* V roku 1991 bolo po odbornom prehodnotení zrušené vyhlásenie kultúrnych pamiatok novších dejín, ktorých historický význam bol v minulosti zhodnotený neadekvátne a z dnešného hľadiska nespĺňajú požiadavky kladené na kultúrne pamiatky v zmysle § 2 zákona SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti.

Z hľadiska stavebno-technického stavu bolo 25,7 % kultúrnych pamiatok v narušenom a dezolátnom stave a 6,3% v obnove. Na obnovu kultúrnych pamiatok bolo v roku 2000 pre 143 projektov poskytnutých prostredníctvom fondu "Pro Slovakia" celkovo 22 950 000 Sk.

Z 12 675 nehnuteľných kultúrnych pamiatok bolo 96 hradov a zámkov a 438 kaštieľov. V roku 2000 bolo ďalej evidovaných 30 047 hnutelných pamiatkových predmetov v rámci 14 582 hnutelných kultúrnych pamiatok. Spomedzi všetkých kultúrnych pamiatok evidujeme ako najvýznamnejšiu kategóriu 72 **národných kultúrnych pamiatok**.

Graf č. 46: Stavebno-technický stav kultúrnych pamiatok v roku 2000

Zdroj: MK SR

Tabuľka č. 73: Stavebno-technický stav kultúrnych pamiatok (%)

Stav	Rok										
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Dobrý	22,0	-	33,0	33,0	34,0	34,0	32,0	32,0	31,5	31,0	31,0
Vyhovujúci	23,0	-	33,0	34,0	33,0	30,0	35,0	34,0	36,0	37,0	37,0
Narušený	25,0	-	20,5	20,0	20,0	20,0	20,0	21,0	20,0	20,0	19,8
Dezolátny	16,0	-	6,5	6,0	6,0	5,5	5,7	6,0	5,5	5,6	5,9
V obnove	4,0	-	7,0	7,0	7,0	7,5	7,3	7,0	7,0	6,4	6,3

* V roku 1991 prebiehala preverka stavebno-technického stavu, ktorá bola uzavretá až v roku 1992.

Zdroj: MK SR

Tabuľka č. 74: Príspevky Štátneho fondu kultúry "Pro Slovakia" na obnovu kultúrnych pamiatok

Rok	1992*	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Počet projektov	82	57	53	46	68	22	82	120	143
Celková výška grantov v tis. Sk	132 030	122 490	20 750	26 400	29 019	12 200	21 100	19 320	22 950

* Štátny fond kultúry Pro Slovakia vznikol v roku 1991 a príspevky na obnovu kultúrnych pamiatok poskytuje od roku 1992

Zdroj: MK SR/ŠFK

Tabuľka č. 75: Mestské pamiatkové rezervácie (MPR)

Historické sídelné štruktúry		
Mestské pamiatkové rezervácie	Vyhlasenie	Počet KP
1. Banská Bystrica	18.5.1955	200
2. Banská Štiavnica	11.6.1950	191
3. Bardejov	11.6.1950	131
4. Bratislava	5.10.1954	264
5. Kežmarok	11.6.1950	256
6. Košice	2.2.1983	500
7. Kremnica	11.6.1950	116
8. Levoča	11.6.1950	339
9. Nitra	21.1.1981	23
10. Podolíne	11.6.1991	63
11. Prešov	11.6.1950	257
12. Spišská Kapitula	11.6.1950	24
13. Poprad - Sp. Sobota	11.6.1950	89
14. Svätý Jur	23.5.1990	26
15. Štiavnické Bane	15.8.1995	20
16. Trenčín	11.9.1987	112
17. Trnava	11.9.1987	139
18. Žilina	11.9.1987	58

Zdroj: PÚ

Tabuľka č. 76: Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry (PRLA)

Historické sídelné štruktúry		
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	Vyhlasenie	Počet KP
1. Brhlavce	14. 9. 1983	25
2. Čičmany	26. 1. 1977	36
3. Osturňa	3. 10. 1981	135
4. Plavecký Peter	23. 5. 1990	28
5. Podbiel	14. 9. 1977	56
6. Sebechleby	21. 1. 1981	89
7. Špania Dolina	10. 1. 1979	83
8. Veľké Leváre	21. 1. 1981	25
9. Vlkolinec	26. 1. 1977	73
10. Ždiar	14. 9. 1977	183

Zdroj: PÚ

Tabuľka č. 77: Pamiatkovo chránené parky

Kraj	Počet parkov
Banskobystrický kraj	52
Bratislavský kraj	30
Košický kraj	33
Nitriansky kraj	51
Prešovský kraj	36
Trenčiansky kraj	40
Trnavský kraj	43
Žilinský kraj	47
Spolu	332

Zdroj: NPKC

Tabuľka č. 78: Pamiatkové zóny (PZ)

	Pamiatková zóna	Vyhlásená
1.	Bátovce	10.10.1997
2.	Beckov	1.9.1991
3.	Bojnice	19.6.1991
4.	Bratislava - CMO	18.8.1992
5.	Bratislava - Devínska Nová Ves	28.2.1989
6.	Bratislava - Dúbravka	18.8.1992
7.	Bratislava - Lamač	18.8.1992
8.	Bratislava - Rača	16.11.1990
9.	Bratislava - Rusovce	19.9.1990
10.	Bratislava - Vajnory	16.11.1990
11.	Bratislava - Záhorská Bystrica	16.11.1990
12.	Brezno	20.11.1991
13.	Bytča	10.5.1991
14.	Čelovce	23.6.1997
15.	Dobrá Niva	24.2.1992
16.	Gelnica	27.3.1992
17.	Handlová	1.10.1996
18.	Hanušovce nad Topľou	2.2.1991
19.	Heľpa	1.6.1992
20.	Hlohovec	26.2.1993
21.	Hniezdne	16.12.1991
22.	Hodruša - Hámre	25.11.1998
23.	Horné Plachtince	1.12.1994
24.	Hybe	1.10.1991
25.	Jelšava	5.6.1991
26.	Jezerko	25.11.1992
27.	Kláštôr pod Znievom	6.2.1996
28.	Klokočov - Do Kršle	10.4.1995
29.	Komárno	25.9.1990
30.	Kremnica - okolie	26.3.1999
31.	Kremnické Bane	21.3.1994
32.	Krupina	29.5.1991
33.	Kysucké Nové Mesto	11.4.1991
34.	Lazany	19.9.1991
35.	Lipovce - Lačnov	17.2.1995
36.	Liptovský Hrádok	27.5.1994
37.	Liptovský Ján	20.7.1991
38.	Liptovský Mikuláš	16.9.1991
39.	Lučenec	29.6.1995
40.	Lúčka	15.9.1992
41.	Marianka	20.4.1994
42.	Markušovce	26.4.1993
43.	Martin	20.10.1994
44.	Michalovce	26.4.1993

45.	Modra	1.12.1991
46.	Nitra - Dolné Mesto	15.9.1992
47.	Nitrianske Pravno	27.5.1991
48.	Nižná Boca	1.10.1991
49.	Nižné Repaše	30.11.1993
50.	Nižný Medzev	1.7.1994
51.	Nová Baňa	3.5.1991
52.	Nové Mesto nad Váhom	1.10.1992
53.	Oravský Podzámok	3.7.1995
54.	Partizánska Lupča	22.8.1991
55.	Pavlovce	15.10.1996
56.	Piešťany	1.2.1991
57.	Polichno	15.10.1996
58.	Povina - Tatári	18.9.1991
59.	Rajec	10.5.1991
60.	Ratková	17.10.1994
61.	Rimavská Sobota	22.11.1993
62.	Rimavské Janovce	17.10.1994
63.	Rožňava	21.6.1991
64.	Ružomberok	16.9.1991
65.	Sabinov	20.4.1993
66.	Sirk - Železník	17.6.1991
67.	Skalica	25.9.1990
68.	Smolník	31.1.1997
69.	Sobotište	2.6.1999
70.	Spišská Nová Ves	20.1.1992
71.	Spišské Podhradie	10.2.1993
72.	Spišské Vlachy	23.10.1992
73.	Stankovany - Podšíp	1.10.1991
74.	Stará Ľubovňa	16.12.1991
75.	Šahy	3.5.1993
76.	Šimonovce	15.10.1996
77.	Štítnik	5.6.1991
78.	Tatranská Lomnica	1.6.1992
79.	Topoľčany	1.7.1991
80.	Topoľčany – Stummerova ul.	24.3.2000
81.	Torysky	30.11.1993
82.	Trstená	1.6.1991
83.	Turnianska Nová Ves	1.2.1995
84.	Tvrdošín	1.6.1991
85.	Vrbov	15.9.1992
86.	Východná	1.10.1991
87.	Vyšný Medzev	23.7.1993
88.	Zlaté Moravce	1.3.1994
89.	Zvolen	30.4.1991

Zdroj: PÚ

Účelom tohto zákona je prispieť k zachovaniu rozmanitosti podmienok a foriem života na Zemi, utvárať podmienky na trvalé udržiavanie, obnovovanie a racionálne využívanie prírodných zdrojov, záchranu prírodného dedičstva, charakteristického vzhľadu krajiny a na dosiahnutie a udržanie ekologickej stability.

§ 1 zákona NR SR č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

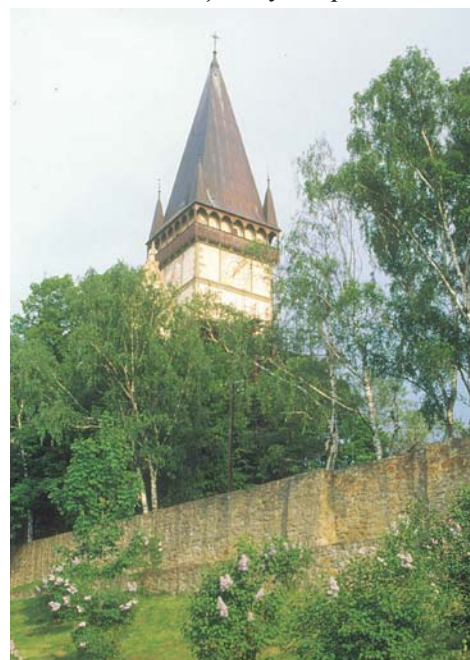
• PODIEL SR NA SVETOVOM DEDIČSTVE

V roku 2000 **Zoznam svetového dedičstva** obsahoval 690 lokalít, z nich päť na území SR. Sú to:

- Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry **Vlkolíne** v prírodnom rámci (Cartagena, 1993),
- Národná kultúrna pamiatka **Spišský hrad** s historickými sídelnými štruktúrami v okolí - Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, kostol sv. Ducha v Žehre (Cartagena, 1993),
- Mestská pamiatková rezervácia **Banská Štiavnica** a technické pamiatky jej okolia (najmä 23 vodných nádrží - tajchov) (Cartagena, 1993),
- **Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu** (Berlín, 1995), ku ktorým v roku 2000 pribudla Dobšinská ľadová jaskyňa vrátane Stratenskej jaskyne a jaskyne Psie diery ako jedného jaskynného systému vo vrchu Duča (Cairns, 2000),
- Mestská pamiatková rezervácia **Bardejov** vrátane židovského suburbia (Cairns 2000).

Medzi **lokality zahrnuté do predbežného výberu na nomináciu do svetového dedičstva**, ktorý sa spresní v roku 2002, patria:

- Prírodné rezervácie Tatier (spolu s Poľskom),
- Karpatské pralesy,
- Prírodná a kultúrna krajina Podunajska (spolu s Maďarskom, Rakúskom, Českom),
- Krasové doliny Slovenska,
- Prírodné rezervácie Považia,
- Mestská pamiatková rezervácia Levoča,
- Drevené kostoly v Karpatoch (spolu s Poľskom, Maďarskom a Ukrajinou),
- Stredoveké nástenné maľby v gemerských a abovských kostoloch (spolu s Maďarskom),
- Archeologické nálezisko a ruiny hradu Devín,
- Drevený artikulárny kostol a historické centrum v Kežmarku,
- Nitra - horné mesto s hradom,
- Mestská pamiatková rezervácia Košice,
- Fortifikačný systém Komárna.

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určujú sa jeho zásady, schvaľuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno - historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

§ 1 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

• PRIESTOROVÉ USPORIADANIE A FUNKČNÉ VYUŽÍVANIE ÚZEMIA

Osídlenie a demografický vývoj

K 31. 12. 2000 dosiahol počet obyvateľov Slovenskej republiky 5 402 547 obyvateľov, čo predstavuje nárast oproti roku 1999 o 3 890 obyvateľov. Najvyšší počet obyvateľstva žije naďalej v Prešovskom kraji, najmenší počet obyvateľov pretrváva v Trnavskom kraji.

Tabuľka č. 79: Štruktúra osídlenia v SR (k 31. 12. 2000)

Územie	Rozloha (km ²)	Počet obyvateľov na km ²	Počet samostatných obcí	Priem. počet obyvateľov na obec
Bratislavský kraj	2 052,56	301	72	8 570
Trnavský kraj	4 147,50	133	249	2 215
Trenčiansky kraj	4 501,94	135	276	2 206
Nitriansky kraj	6 343,73	113	350	2 042
Žilinský kraj	6 788,37	102	315	2 203
Banskobystrický kraj	9 455,06	70	516	1 283
Prešovský kraj	8 992,64	88	666	1 182
Košický kraj	6 752,90	114	439	1 748
Slovenská republika	49 034,71	110	2 883	1 874

Zdroj: SÚ SR

Tabuľka č. 80: Základné údaje o pohybe obyvateľstva v SR v roku 2000

Územie	Živonarodení	Zomrelí	Prírodný prírastok (úbytok)	Sťahovanie prírastok (úbytok)	Celkový prírastok (úbytok)	Počet obyvateľov (k 31. 12. 2000)
Slovenská republika	55 151	52 724	2 427	1 463	3 890	5 402 547
Bratislavský kraj	4 895	5 839	-944	1 011	67	617 049
Trnavský kraj	4 986	5 538	-552	706	154	551 441
Trenčiansky kraj	5 466	5 757	-291	-211	-502	608 786
Nitriansky kraj	6 306	8 051	-1 745	506	-1 239	714 602
Žilinský kraj	7 781	6 348	1 433	-162	1 271	693 853
Banskobystrický kraj	6 347	7 300	-953	98	-855	662 077
Prešovský kraj	10 245	6 544	3 701	-669	3 032	787 483
Košický kraj	9 125	7 347	1 778	184	1 962	767 256

Zdroj: ŠÚ SR

Najvýraznejší pohyb obyvateľstva v roku 2000 v Slovenskej republike zaznamenal Prešovský kraj s najvyšším prírodným prírastkom 3 701 obyvateľov i s najvyšším celkovým prírastkom 3 032 obyvateľov. Najvyšší prírodný úbytok dosiahol Nitriansky kraj (1 745 obyvateľov), najvyšší celkový úbytok zaznamenal tiež Nitriansky kraj (1 239 obyvateľov).

Tabuľka č. 81: Porovnanie základných údajov o pohybe obyvateľstva v SR v rokoch 1990 a 2000

Rok	Živonarodení	Zomrelí	Prírodný prírastok (úbytok)	Celkový prírastok (úbytok)	Počet obyvateľov
1990	79 989	54 619	25 370	23 048	5 297 774
2000	55 151	52 724	2 427	3 890	5 402 547

Zdroj: ŠÚ SR

Štruktúra plôch podľa krajov

Urbanizované prostredie sídiel je vyvážené poľnohospodárskou a lesnou krajinou, ktorá plní tiež produkčnú a obnovujúcu funkciu malým i väčším sídlam Slovenska.

V období rokov 1991 - 2000 vzrástol počet súkromne hospodáriacich roľníkov a chovateľov, čo sa pozitívne premietlo do kvality poľnohospodárskej výroby a do rozširovania ekologického hospodárenia. Významným ukazovateľom kvality poľnohospodárskych produktov je nárast hospodáriacich roľníkov, ktorí získali certifikát, osvedčenie ekologického poľnohospodárstva s produkciou biopotravín.

Tabuľka č. 82: Úhrnné druhy pozemkov (k 31. 12 2000) (ha)

Kraj	Orná pôda	Chmeľ-nica	Vinice	Záhrady	Ovocné sady	Trvalé trávne porasty	Poľnoh. pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostat. plochy	Celková výmera
BA	76 446	-	4 824	4 537	1 287	8 969	96 062	75 484	5 587	14 054	14 069	205 256
TT	264 152	129	4 309	8 229	2 624	14 963	294 406	65 181	14 402	26 465	14 296	414 750
TN	101 602	573	69	8 277	3 006	73 455	186 983	220 514	6 288	22 528	13 881	450 194
NR	407 329	104	12 299	14 320	5 244	30 531	469 826	96 109	15 724	34 597	18 118	634 373
ZA	66 036	-	-	6 167	387	175 774	248 364	374 690	12 798	24 518	18 467	678 837
BB	170 731	-	3 338	11 384	1 915	232 413	419 781	461 981	7 879	32 595	23 270	945 506
PR	157 389	-	23	11 016	2 435	215 651	386 515	441 393	14 173	30 754	26 428	899 264
KE	206 806	1	2 845	13 692	1 921	113 464	338 729	265 901	16 254	33 826	20 580	675 290
Spolu	1 450 491	808	27 706	77 621	18 819	865 222	2 440 667	2 001 253	93 105	219 338	149 109	4 903 471

Zdroj: ŠÚ SR

Koncepcia územného rozvoja Slovenska

Už v predchádzajúcom období vláda Slovenskej republiky prostredníctvom MŽP SR zabezpečovala permanentne územnoplánovacie činnosti na celoštátnej úrovni. V rámci tejto činnosti bola vypracovaná Koncepcia územného rozvoja Slovenska (KURS) ako územnotechnický podklad v roku 1994 I. návrh a v roku 1997 II. návrh. Oba tieto materiály boli prijaté vládou SR a uznesením vlády boli schválené ich Zásady pre realizáciu územného rozvoja Slovenska (uznesenie vlády SR z 8. novembra 1994 číslo 1 124 a uznesenie vlády SR z 16. decembra 1997 číslo 903).

Uznesením č. 903/1997 vláda SR zároveň uložila ministrom životného prostredia "vypracovať Koncepciu územného rozvoja Slovenskej republiky ako územnoplánovacie dokumentáciu". Vzhľadom na prierezový charakter KURS uložila vláda SR tým istým uznesením ministrom a vedúcim ostatných ústredných orgánov štátnej správy SR "priebežne spolupracovať pri vypracúvaní Koncepcie územného rozvoja Slovenskej republiky ako územnoplánovacej dokumentácie".

MŽP SR v súlade s platnými právnymi predpismi zabezpečuje obstaranie tejto územnoplánovacej dokumentácie celoštátneho stupňa.

V júni roku 1999 vypracovalo zadávací dokument tejto územnoplánovacej dokumentácie - "Prognostickú úlohu pre spracovanie Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001", ktorá bola prerokovaná vo vláde dňa 8. septembra 1999. V roku 2000 pokračovali práce na koncepte riešenia KURS 2001 a v auguste 2000 bol vypracovaný koncept riešenia KURS 2001.

MŽP SR zabezpečilo následne jej verejné prerokovanie. V rámci prerokovania dokumentu sa uskutočnilo 5 verejných prerokovaní za účasti obstarávateľa aj spracovateľa, a to v Košiciach, Žiline, Nitre, Bratislave a Banskej Bystrici.

KURS 2001 po jej schválení vo vláde SR bude predstavovať vlastne priestorovú politiku štátu, ktorá bude presadzovaná jednak v medzinárodných súvislostiach, ale aj v smere k nižším územnosprávnym celkom. Koncepcia územného rozvoja Slovenska rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia Slovenskej republiky a ustanovuje rámec sociálnych, ekonomických, environmentálnych a kultúrnych požiadaviek štátu na územný rozvoj, starostlivosť o životné prostredie a tvorbu krajiny Slovenskej republiky a jej regiónov.

Program obnovy dediny

Program obnovy dediny (POD) možno charakterizovať ako otvorený, dynamický a rozvojový proces, v rámci ktorého samospráva a občania dediny (prípadne skupiny dedín - mikroregiónu) za pomoci odborníkov a štátu plánujú, projektujú a realizujú také aktivity, ktoré prispievajú k zlepšeniu a skrášleniu životného prostredia s cieľom trvalého zvýšenia štandardu života na dedine vrátane zachovania jeho špecifik.

Základné ciele POD vychádzajú z konkrétnych podmienok každej dediny a zameriavajú sa najmä na:

- obnovenie sociálno-demografického základu dediny,
- obnovenie a rozvíjanie miestnych kultúrnych a spoločenských tradícií,
- upevňovanie lokálnych a regionálnych spoločenstiev,
- rozvoj hospodárstva a zamestnanosti,
- racionálne využívanie prírodných zdrojov, produkčného potenciálu pôdy,
- urbanisticko-architektonické riešenie hmotného prostredia.

Program obnovy dediny je založený na spolupráci - partnerstve. Program obnovy dediny je programom samosprávnym. Úloha štátu v tomto programe je podporná. Pri finančnom zabezpečení POD vychádza z obecného rozpočtu a počítá pritom so značným podielom dobrovoľnej práce občanov.

V roku 2000 boli predmetom financovania z rozpočtových kapitol MŽP SR a MP SR nasledovné dotačné tituly:

- 1) proces tvorby „programu obnovy obce, mikroregiónu“ – činnosť facilitátora a práca s obyvateľstvom,
- 2) spracovanie územného plánu obce,
- 3) spracovanie inej rozvojovej dokumentácie (urbanistické, architektonické štúdie, projekty inžinierskych sietí, projekty verejnoprospešných stavieb a verejných priestranstiev a i.) alebo zostavenie „programu obnovy obce, mikroregiónu“ – spracovanie rozvojového dokumentu ako územnoplánovacieho podkladu).

Tabuľka č. 83: Celkový prehľad požiadaviek obcí a mikroregiónov na dotácie - (obce a mikroregióny sa mohli uchádzať o dotáciu pod bodom 1 a súčasne o jednu dotáciu pod bodom 2 alebo 3)

1 - dokument „POD“		2 - územnoplánovacia dokumentácia		3 - iná rozvojová dokumentácia		Spolu SR	
počet požiadaviek		počet	požadovaná suma (Sk)	počet	požadovaná suma (Sk)	počet	požadovaná suma (Sk)
167		405	61 096 415	222	31 445 800	794	92 542 215

Zdroj: SAŽP

Tabuľka č. 84: Celkový prehľad pridelených dotácií

1 - dokument „POD“		2 - územnoplánovacia dokumentácia		3a - iná rozvojová dokumentácia - mikroregióny		3b - iná rozvojová dokumentácia - obce		Spolu SR	
počet	schválená suma (Sk)	počet	schválená suma (Sk)	počet	schválená suma (Sk)	počet	schválená suma (Sk)	počet	schválená suma (Sk)
13	–	104	6 345 000	17	1 160 000	56	2 495 000	177	10 000 000

Zdroj: SAŽP

Priemerná dotácia

v skupine 1 (proces tvorby "Programu obnovy obce a mikroregiónu"):	– Sk
v skupine 2 (spracovanie územnoplánovacej dokumentácie):	61 010 Sk
v skupine 3a (spracovanie inej rozvojovej dokumentácie - mikroregióny):	68 235 Sk
v skupine 3b (spracovanie inej rozvojovej dokumentácie - obce):	44 554 Sk
celková priemerná dotácia na 1 obec:	56 497 Sk

